NUM. 12

25-VIII-22

NÓS

BOLETÍN MENSUAL DA CULTURA GALEGA, ÓRGAO DA SOCIEDADE "NÓS,,

DIREITOR:
Vicente Risco

REDAUTOR XEFE:
Xavier Prado(Lameiro)

SEGREDARIO DA REDAUCIÓN:
Xulio Gallego

XERENTE:
Arturo Noguerol

SUB-XERENTE
Alfonso V. Monxardín

REDAUTORES:
Ramón Cabanillas, Alfonso R. Castelao, Antón Losada Diéguez, Ramón Otero Pedrayo, Florentino L. Cuevillas, Leuter González Salgado

COLABORADORES:
Teixeira de Pascoaes, Johan Viqueira, Philéas Lebesgue, Leonardo Rodríguez, Antón Villar Ponte, Wenceslao Fernández Flórez, Xaime Quintanilla, Antón Noriega Varela, Gonzalo Abente, Manoel Banet Fontela, Lois Peña Novo, Eladio Rodríguez González, Ernesto Rivera, Marqués de Figueroa, Antón Palacios, Leonardo Coimbra, Amador Villar, Alvaro Cebreiro Alexandre de Córdova, J. Cervaens Rodrígues, Xulio A. Cuevillas, Victoriano Taibo, Xulio Prieto, Xosé Fernández Martínez, Farruco Lamas, etc., etc.

REDUCIÓN Y-ADEMINISTRACIÓN
Padre Feixóo, 12

ABONAMENTO

Doce números, na Península. . . . **6** *ptas.*
Na Arxentina. . . . . . **6** *pesos*
En Cuba . . . . . . **3** *dolars*
Números atrasados **1** *petas. Número sólto,* **60** *cts.*

Iste boletín non publica mais orixinás que os que foran direitamentes solicitados pol-a Direución.—Tampouco se fai solidario das ideias n-elas emitidas, non sendo dos que por non iren firmados, enténdense que son da Redaución.

SUMARIO

Nota da Redaución.
Alalás da noite de San Xoan, por Euxenio Montes.
O Filósofo de Tuy, por Xan Aznar.
Cubismo, por Castelao.
Pra facer un feitizo.... por Fermin Bouza Brey.
Seición Arqueolóxica, por Florentino L. Cuevillas.
Notas financeiras, por Arturo Noguerol.
Notas deportivas, por Goal.
Os homes, os feitos, as verbas, pol-a Redaución.
Aviso ós lentores.
Fóra de testo: *Dibuxo,* por Castelao. *Fotografías* de Samaniego.

SAMANIEGO ◆ FOTÓGRAFO DE MODA
Luis Espada, núm. 13 - OURENSE

MANUEL SEOANE
AXENCIA DE FERROCARRILES
Madeiras labradas de todas clases *Mércanse APEAS pra minas*
Ponte Mayor - OURENSE

FAGA AS SUAS OPERACIÓS COMERCIALES
CO' AS CASAS QUE S' ANUNCIEN NO
NOS

BANCO DE VIGO
FUNDADO EN 1900
CASA CENTRAL VIGO.—Sucursales e axencias en OURENSE, PONTEVEDRA, SANTIAGO, VILLAGARCÍA, MONFORTE NOYA, BARCO DE VALDEORRAS, CARBALLIÑO, CELANOVA, CANTABR, LA ESTRADA, MARÍN, RIBADAVIA, VERÍN
Tén Axentes e Corresponsaes no Reino yo Estranxeiro, especialmente nas Américas
Realiza toda cras d' operacións de Banca e Bolsa en xeneral. Admite contas correntes e depósitos polos que abona os intreses siguentes:

CONTAS CORRENTES á vista.	2	%
DEPOSITOS a 1 mes prazo.	2 1/2	»
» a 3 » »	3	»
» a 6 » »	3 1/2	»
» a 12 » »	4	»
En CAIXA DE AFORROS deica 10 000 ptas.	3 1/2	»

LUIS GALLEGO - Procurador
DASE PRESA NO DESPACHO DE TODA CRAS D'ASUNTOS
LUIS ESPADA, NÚMERO 9.—OURENSE

MANUEL PEÑA REY

ESPECIALISTA EN PARTOS E DOENZAS PROPEAS DA MULLER

DEIXOU DE PERTENECER DEND' O MES DE XUNIO

Ó SANATORIO QUIRÚRXICO D'OURENSE

E CONTINÚA NA SUA CLÍNICA

NA CALLE DE LUIS ESPADA, 21-2.º

ONDE RECIBE A CONSULTA E FAI ESPRORACIÓS E TRATAMENTOS C'OS

RAYOS X

Merquen: PLUMEIROS DE RAFIA "PERILLE,,

OS DE MAIS DURA, OS QUE MILLOR LIMPAM, OS MAIS ECONÓMICOS

BOAS UTILIDAS ÓS REVENDEDORES

FABRICANTE

ANDRÉS PERILLE

OURENSE (España)

Clave A. B. C., 5.ª edición

REPERSENTANTE N-A ARXENTINA

JOSÉ MARTÍN

Calle Venezuela, 931

BUENOS AIRES

Casa "PERILLE,,

FERRETERIA :-: LOUZA :-: CRISTAL

MOEBLES ECONOMECOS E DE LUXO

FRABICACION DE COLCHOS PATENTADOS

Vostede pode montal-a sua casa con solo visitar iste estabrecemento, obtendo o maximum d' economía.

Paz Nóvoa, 9 - OURENSE

BOLETIN MENSUAL DA CULTURA GALEGA, ÓRGAO DA SOCIEDADE "NÓS,,

Ano III Ourense 25 de Agosto 1922 Núm. 12

NÓS chegou á findal-a sua pirmeira serie de doce númaros. Non imos dicir o qu' elo repersenta d' esforzo pacienzudo e persistente, d' eixemprar sacrifizo, de fé endexamáis deceucionada nos destinos da Raza e da cultura galega, por parte dos editores.

Durante todo iste tempo, non deixou NÓS un istante de traballar pol-o acomprimento da tarea que dend' o principio se propuxera, nin de recadar pra elo a contribución dos mais doados pra daren ô Pobo Galego un meirande coñecimento das cousas que ten de seu, e mais pra marcarlle o camiño do que debe chegar a ser.

A crecente demanda, que nos obriga a aumental-a tirada a cada novo númaro, dinos ben que non imos descamiñados e que o boletín NÓS responde a unha necesidade fondamente sentida no nóso País.

Elo obríganos tamén a persistirmos no nóso esforzo e a intensificalo ainda. NÓS fai pol-o tanto eiquí un chamamento pra que contribuian â nósa obra todos aquiles que queiran que o nóso boletín siga sendo en Galiza unha afirmación d' enxebrismo, unha revelación das nósas posibilidás pr' o futuro e un órgao de relación antr' o pensamento galego e o pensamento dos pobos cultos.

LISTA DOS SOCIOS DE NÚMARO DA SOCIEDADE «NÓS»

D. Ramón Otero Pedrayo
D. Arturo Noguerol Buján
D. Vicente Risco
D. Alfonso R. Castelao
D. Antón Lousada Diégues
D. Ramón Villar Ponte
Excmo. Sr. D. Leonardo Rodríguez
D. Xosé Calviño Mariño
D. Antón Villar Ponte
D. Francisco Lamas

ALALÁS DA NOITE DE S. XOAN

Por Eugenio MONTES :-: A Ramón CABANILLAS

Pol-o mar abaixo

Pol-o mar abaixo, pol-o mar enriba,
Pol-o mar abaixo
Pol-o mar enriba
Ven layándose un vento mareiro
Al le re le le lo
Traí bágoas nos ollos
Cubrindolle toda a faciana os cabelos.

No mar embaixo
No mar enriba
Párate, vento mareiro:
Pra darche ledicias
Trouxen meu pandeiro,
Vento mareiro que fumas en pipa
Párate vento mareiro.

Dend' o outo d' un picouto

Dend' o outo d' un picouto
Un aturuxo cai no val
Ujujuu, el ujuju
Picotean n-il
Todal-as galiñas e galos do lugar
Probe aturuxo, ujuju, solo fai chorar
Probe aturuxo, el ju ju ju, solo fai chorar.

Margarida que vas pro muiño

Margarida que vas pro muiño
Lalalo al lalala
Margarida chégate acá
Margarida que vas pro muiño
Pousa á veira do meu ton fol
Os sapos escoitan e din cro cro
Non hai galán, Margarida
Non hai galán n-esta Terra
Capaz de moer ô so!.

Collín unha estrela ferida

Collín unha estrela ferida
Ton ton ton porrou ton
Collín unha estrela ferida
E quitedille as plumas
E n-unha gayola, al lelelo
Ton porrou ton
Ben mantida, ben bebida
Ben mantida, ben bebida
Funlle curando a ferida
E a estrela botouse a cantar
E a estrela botouse a cantar
Al lalala, al la la lá.
E cando xa estivo curada
Ton-porrou ton
Abrinlle á mañá a gayola
Abrinlle á mañá a gayola
A-al la lá
E a estrela botouse a voar
Si. E a estrela botouse a voar
Al lelelo, ton, ton, ton porrou ton
A estrela botouse a voar.
Al lalalá.

Rialá do Pelingrín

No camiño de Sant' Yago
Esquecín o meu bordón
E na ponla d' un carballo
Perdín o meu curazón.
Perdín o curazón meu
Pro traigo a cabaza
Al la la le le lo
Chea de salayos
E as cunchas cheas de perdós
Vou chamar n-ése castelo
Señor dos cen capusayos.
O' rubila e ô baixala
A costiña de Canedo
Ouvín a un carabel
Berrando n-un penedo
Tra la lá, tra la le lo...
Ouvín a un carabel
Berrando n-ún penedo.

Eu quero ter unha púa

Eu quero ter unha púa,
Lilirilí,
Eu quero ter unha púa
Heina d' ir mercar á vila
Si alí nona hai, á cidá.
Eu quero ter unha púa
Pra tocar a guitarra en rayolas de lúa.
Al lerelé, al la-ra-lá.
Pra tocar a guitarra en rayolas de lúa.

Pol-as corredoiras ispidas...

Pol-as corredoiras
Ispidas, encoiras,
Pol-as corredoiras que van boca a baixo
Pol-as corredoiras que trepan e choutan
Pol-as corredoiras
Ispidas, encoiras,
Molladas de lúa que lamben o chao.
Al lelelo, l-al lelelo
Al lelelo, l-al lalalá.
Baixan as cantigas
Xa desguedelladas
As loiras cantigas
Cansas, sofocadas.
As cantigas mozas
Como os mariñeiros
Con pinchos de toxos
Feridas, tatuadas
Al lelelo, l-al lelelo
Al lelelo, l-al lalalá.

—

Baixan as cantigas
Pol-as corredoiras
que lamben o chao
Baixan as cantigas
Collidas da mao.

O FILÓSOFO DE TUY

Este traballo é unha noticia previa que vai diante da tradución, a principiar no número que ven, do tratado **Quod nihil scitur,** *do eminente filósofo galego Francisco Sánchez, feita pol-o cultísimo profesor do Instituto d'Ourense, D. Xan Azuar Ponte. É a primeira que sai na Península, e NÓS obtuvo as primiceas da sua publicación*

A moitos halles causar sorpresa o título d'iste artigo, e cecais qu'o seu esprito sonría escépticamente ó leelo. Un filósofo galego?.... N-outro tempo xa ido felizmente, estranaba ouvir falar de filósofos hespañoles, e moito máis, d'unha filosofía nazonal. Hoxe ainda, pra moitísemos galegos é unha revelación ouviren nombrar a un pensador nado na sua terra. E nada menos que se trata d'unha das grandes figuras do Renacemento filosófico no que Hespaña participou tan intensamente coma no renacemento artísteco e literario, producindo tres persoalidades tan orixinaes e barudas com'o valenciano Xan Luis Vives, o estremeño Pedro de Valencia e o galego Francisco Sánchez. Tres nomes qu'iles solos abondan pra nazonalizal-a filosofía n-un pais.

Espritos apaixoados, rebeldes, inquedos e aventureiros, máis que ningún o galego Francisco Sánchez, son os verdadeiros iniciadores da reforma filosófica, cuia paternidade atribuise á Descartes. Rebeldes ó ferreño dogmatismo da filosofía tradicional da Edade Media, na que foran educados, e que non satisfacía ó seu esprito, coñecedores ó mesmo tempo das ideias e teorías da antiguidade grega, principalmente traguidas ó ambente por obra e gracia dos humanistas; ideias e teorías opostas e contradiutorias antre si e moito máis ainda coa filosofía medieval, cairon en gran receio e desconfianza tocantes ás ideias adimitidas tradizonalmente coma verdadeiras, vindo parar n-un resolto escepticismo tocantes á toda filosofía e cencia. Mais, espritos refreusivos e sinceiramente apaixoados pol-a sabencia, non podían ficar na postura escéptica doada e cómoda, senon que negando e dudando a filosofía do seu tempo, encamiñaron a sua refreusión car'o estudo do coñecemento mesmo, siñalando a sua orixe, leis de desenvolvemento e límites, sendo n-iste senso, sobre todo Luis Vives e Pedro de Valencia, verdadeiros filósofos críticos e académicos, descendentes d'Arcesilao e precursores de Kant. Francisco Sánchez deu un paso máis. Escéptico no tocantes á cencia do seu tempo, inicia, com'os discípulos d'Enesidemo, unha direición positivista e neokantiana [1]. Critica a filosofía escolástica, da que compre ceibarse pra que libre d'ela o esprito, poda ollar direitamente as cousas en si mesmas, levando pra elo os dous únecos istrumentos, o esprimento e máis o xuicio, capaces de producir cencia. O lema ou bandeira de Francisco Sánchez é: *guerra ó silogismo; paso á inducción.*

A persoalidade qu'a nós hoxe nos intresa estudar, é a d'iste médeco e filósofo galego, Francisco Sánchez. A sua obra, igoal qu'a sua persoa, estiveron moito tempo na sombra, máis que nada na nósa patria. Déronse a estudala os estranxeiros. Un d'iles, Henry-Pierre Cazac, determiñou pra sempre as datas principás da sua vida e o lugar da sua nacencia, respeuto do que eran as opiniós opostas coma se deduz da bibriografía qu'en col de Sánchez temos. Na nósa patria analizou brilantismamente a sua obra filosófeca D. Marcelino Menéndez Pelayo nos seus *Ensayos de crítica filosófica (cap. II De los orígenes del criticismo y del escepticismo y especialmente de los precursores españoles de Kant)*, mais a sua obra, o intresantísemo tratado *Quod nihil scitur*, sigue descoñecido, sendo moito máis citado do que leído, a causa de non haber ningunha versión ó castelán. Compre dalo a coñecer. Elo ha contribuir a tiral-o prexuicio de que nós premañecemos aleixados da xeneral axitación do pensamento, e, ó leermos xa o seu prólego, sentirémonos levados a comparalo con Descartes, o home da dúbida sistemática, o innovador da filosofía, coma se ten repetido xa d'abondo. Alí hemos ver a Sánchez exercitando o mesmo método, pondo

(1) Menéndez Pelayo, *Ensayos de crítica filosófica*, Madrid, 1918.

en dúbida todal-as cousas, coma íl mesmo nos di na introdución coma si endexamáis por ninguén foran ditas.

Traducirmos e darmos a coñecer na sua terra a obra filosófica do insine pensador, tal é o noso empeño. A sua importancia non parez que se poda discutir. Poderase discutir, criticar e desbotar o escepticismo, no terreo da especulación; e pol-o mesmo, atopar desbotabel o escepticismo do noso pensador; mais sería empeño vano descoñecer históricamente a importancia de tal sistema e negarllo á obra que tratamos de dar a coñecer na nosa língoa, cando además ela ten o mérceto indiscutibel de ser precursora do método positivo y-esprimental da cencia moderna.

Hai ainda máis. «Pobo que non sabe a sua historia, é pobo condanado a irrevocabel morte». O mesmo pódese dicir do indivíduo; indivíduo, *eu* que non recorda, é *eu* valeiro, abocado á morrer. Suprimamol-a memoria y-en certo senso aniquilamol-o *eu;* vede o que pasa cand' esquecemos algo; somella coma si nos esgazasen o eu, e d'ehí ven a cobiza coa qu' ollamos car' o pasado e o queremos lembrar; é o istinto de conservación espirtual, a posesión de nós mesmos. Canto millor e máis doadamente lembramos, canto millor memoria temos, máis fortes somos mentalmente e máis afirmamol-a nósa persoalidade. Mirando car' o pasado é coma adequirimos enerxía d'abondo pra continual-a nósa vida. A memoria é o sostén da persoalidade. Maxínense os casos da sua perda, e veranse os efectos antivitaes do esquecemento. Pois ben, podemos dicir qu' a historia é á un pobo, o qu' a memoria ó indivíduo. Os pobos, coñocendo e lembrando a sua historia é com' adequiren enerxía d'abondo pra seguiren facéndoa. Isto pasa en calquer orde de feitos e o mesmo na filosofía. Podemos consideral-a humanidade pensadora com' un solo indivíduo, e así com' iste pra seguir pensando ten que lembrar o xa pensado e mantelo com'en depósito na memoria, así os pobos han lembral-os seus feitos pra seguiren autuando, vigorizándose co pasado. No dominio da filosofía e da especulación que é o qu' a nós nos importa, convén que lembremol-o nóso pasado, a nósa historia filosófica (que si a tivemos, coma a tiveron todolos pobos, y-o negala non é máis que iñorala) pra qu' así vigoricemol-a nósa intelixencia e d'iste xeito seguirmos pensando e acrarando o nóso porvir filosófico.

Vexamos agora pirmeiro cales foron:

A vida e as obras de Francisco Sánchez

Ó tratarmos d'escribir, xiquera sexa moi sumariamente, a vída do escéptico galego, xa non temos que principar coma fixo Pierre Cazac, dicindo que «apenas é doado atopar, tocantes á sua patria e ó lugar onde naceu, así como á data da sua vinda ó mundo, algús escritores que nos seus pareceres anden conformes, non digo os ús cos outros, senon ainda consigo mesmos», pois, gracias á sua pacenciosa investigación, que deu por resultado a descoberta de preciosos documentos, podemos afirmar cal foi o lugar e a data do seu nacemento e morte, quedando d'iste xeito desvañecida a esvesidade e confusión que respeuto d'istes puntos reinaba antr' os seus biógrafos.

Aténdonos, logo, ó resultado das investigaciós de H. P. Cazac [1] podemos dicir que Francisco Sánchez viu a luz por vez pirmeira na cibdade de Tuy *(Civitas Tudensis)*, na segunda mitade do ano 1550. A escrarecer ista data, qu' enantes era a de 1562, deducida do que se dí na *Patiniana* [2] que morreu en Tolouse ós 70 anos, en 1632, veu un precioso documento descoberto por M. Boschach, no libro de defunciós da Basílica de N.-D.-La Daurade que fixa a data esauta do seu fallecimento en Novembre (Santos) de 1623, ós 73 años [3], foi por conseguinte o seu nacemento no ano de 1550.

Qu' era natural de Tuy próbao íl mesmo, ó se chamar hespañol, *Hispanus*, e non portugués, *Lusitanus*, en tres iscriciós escritas, datadas e firmadas da sua man propia [4] coma dí Cazar, de ningún xeito pudo trabucar esta calidade de hespañol co título xa moi distinto enton, cando non oposto, de *Lusitanus*. Además, nas suas obras, ó se referir a portugueses, nonos confunde nunca cos seus patrianos, reservando pra istes a calificación de *Hispani*, namentras qu' a aquiles chámalles *Lusitani*. Por conseguinte, s' íl se chamou á sí mesmo *Hispanus*, foi evidentemente por abuso, qu' os seus biógrafos—esquecendo ou descoñecendo as antigas circunscriciós romanas y-eclesiásticas das Hespañas—procramárono *Lusitanus*, portugués, co pretesto de qu' era *Bracarense*, ou sexa natural do antigo dominio metropolitano da provincia e archidiócesis de Braga (Galiza).

---

(1) *Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos*, Julio y Agosto 1904. *El lugar de origen y las fechas del nacimiento y defunción del filósofo Francisco Sánchez.*

(2) Guy Patin, *Nandaeana et Patiniana*, Paris, 1701.

(3) Henry-Pierre Cazac, ob. cit.

(4) *Registre des Actes de la Faculté de Medecine en l'Université de Montpellier Vid Cazac.*

En resume, concruye Cazac, pirmeiro, Francisco Sánchez non era portugués, senon hespañol, íl mesmo afirmouno y-aprobouno. Segundo, naceu na segunda mitade do ano 1550 e na cidade episcopal e galega de Tuy, asegún íl mesmo decraron espresamente; e non pode ser que se trate eiquí d'outro lugar do mesmo nome: os índices xeográficos non mencionan, en efeuto, outro pobo algún qu'así se chame; naceu, pois, na cidade hespañola de Tuy, que foi primitivamente sufragánea de Braga e que, asegún refire La Martiniére, levaba o título de cidade: *civitas Tudensis*.

Fillo d'un médeco de gran valer, Antón Sánchez [1], Francisco fixo os seus pirmeiros estudos en Braga, marchando logo co seu pai pra Burdeos en 1562, por motivos que se non indican, máis qu'algo habían ter que ver coa sua condición de cristiano novo [2], y-entra no colexio de Guyenne onde Montaigne fora discípulo [3]. Ós 19 anos sai pra Italia, residindo en Roma, onde foi máis ben com'estudante que non coma turista. Eiquí o futuro autor do *Quod nihil scitur* ponse ó corrente das teorías escolásticas que con tanto apaixoamento había refutar [4]. Volto a Francia, graduouse de Doutor en Meiciña no mes de Santiago de 1574, na Universidade de Montpellier [5]. D'eiquí obrigárono a marchar as guerras de relixión, indo a fixal-a sua residenza en Tolosa, en 1575, onde viviu exercendo a Meiciña y-escribiu as suas obras. En 1585 nomeárono Rexente da Facultade d'Artes; enseñou-enton filosofía por vintecinco anos e foi agregado coma médeco no Hotel-Dieu. En 1610 fixérono Profesor da Facultade de Meiciña. Morreu o 16 de Santos de 1623.

Francisco Sánchez foi home de fecundísemo enxeño; as suas obras agrúpanse na edición máis compreta [6], en obras de meiciña e de filosofía. Somentes citaremos estas derradeiras:

De longitudine et brevitate vitae liber.
In lib. Aristotelis Physiognomicos commentarius.
De divinatione per somnum ad Aristotelem.
Quod nihil scitur liber

A máis importante de todas, a que fixo que se lle chamara o escéptico, é o tratado *Quod nihil scitur*.

Coñécense d'esta obra catro ediciós:

A pirmeira de 1581: *Quod nihil scitur. Lugduni, apud Gryphium.*

D'ela eisisten en París dous eixemprares nas bibriotecas Mazarine e Sainte-Geneviéve; un en Versalles, outro na bibrioteca da Universidade de Montpellier, tres no British Museum.

A segunda edición é de 1618.

A terceira é a que forma parte da xa citada edición compreta de 1636.

Hai unha coarta edición cos outros tres tratados filosóficos, *Rotterdami, Ex officina Arnoldi Leers*, 1649; é a edición máis estendida e sobr'a que fixémol-a nosa tradución.

O filósofo escéptico, remítenos a miudo no trascurso do seu tratado a moitos que non chegaron á nós.

Son o opúsculo *examen rerum* e o *De anima*, xuntamente c'un terceiro escrito en castelán de que falan Guy Patin [1] e máis Moreri: *Del Método universal de las ciencias*, no que Sánchez daría a parte costrutiva da sua filosofía, máis que desgraciadamente non se pudo atopar.

Namentras na Francia, se non esquecida, quedou a obra do escéptico sen abranguer aquela importancia da que pol-o seu contido era merecente, na Alemaña chamou máis a atención pra ser decididamente criticada; contra d'ela apareceron escritos com'o d'Ulrich Wildius, *Quod aliquid scitur* e o de Daniel Gartmark, que reedita o tratado do Sánchez ó qu'opón a sua críteca; aparece a obra baixo o título *Sánchez aliquid sciens* [2]. Mais con todo, o noso pensador non foi rigurosamente estudado e comprendido deica modernamente. Foron Gerkzath [3] na Alemaña, Teophilo Braga [4] en Portugal e Menéndez Pelayo na Hespaña [5].

XAN AZNAR.

---

(1) *Elogio de Francisco Sánchez* per su discípulo Delasesus, ó frente da edición das suas obras Tolosae Tectosagum, 1636.

(2) Menéndez Pelayo, *ob. cit.* pág. 178.

(3) Emilien Senchet, *Essai sur la Méthode de Francisco Sánchez*, París, 1904, Introduction.

(4) Idem, id.

(5) *Registre des Actes de la Faculté de Médecine de l'Université de Montpellier.*

(6) *Opera medica et philosophica Fc.ᵒ Sánchez*, Tolosae Tectosagum, apud Petrum Bosc typographum, in-4.°. 1636.

(1) «O seu libriño titulado *Quod nihil scitur* e moi fermoso. O seu tratado *De divinatione per somnum* val o seu peso en ouro. Fixo tamén un libro hespañol: *Del Método universal de las ciencias*, que é moi douto». *Ob. cit.*

(2) Emilien Senchet, *loc. cit.*

(3) *Franz Sánchez, Ein Beitrag zur Geschichte der philosophischen Bewegungen im Anfange der neueren Zeit*, Wien, 1890.

(4) *Questões de Litteratura e Arte portugueza*, Lisboa, 1881.

(5) Principalmente nos *Ensayos de Crítica Filosófica*, Madrid, 1918, de páx. 178 a 206.

CUBISMO

(Concrusión)

Platón e o cubismo

D' un diálogo:

«*Filebo.*—¿E ós artistas que non van máis alá d' unha simple imitación, desdeñaríalos?

«*Sócrates.*—Eu poños n-un rango inferior, pero ainda honorabel se a sua imitación é perfeuta. O que modele o meu busto tal como se ve; o que, ainda cos meus rasgos, model-a miña y-alma namorada do ben; ainda o que, contr' as miñas imperfeucións, saca de min a imaxe da miña sabiduría, son tres homes desiguás en mérito, pero todos notables e cada un según a perfeución realizada do corpo, da y-alma ou do esprito. Ista esqueira do mérito artistico pode servirnos pra clasifical-os praceres: os primeiros son os que nós temos en común co' as bestas; os segundos son os que temos en común cos homes bós; os terceiros son os que temos en común cos deuses, porque os deuses representan a perfeución, soyo ouxeto dos nosos desexos.» (1)

D' outro diálogo:

«*Protarco.*—¿Cales son os praceres, Sócrates, que se poden ter por verdadeiros?»

«*Sócrates.*—Son os que teñen por ouxeto as boas córes e as boas figuras, a maor parte dos arrecendores e dos sonidos, todos aquiles cuxa privanza non é nin sensibel nin dörosa; pero que o goce d' iles vai en compaña d' unha sensación agradabel sen ningunha mestura de dör.»

«*Protarco.*—¿Cómo debemos entender iso, Sócrates?»

«*Sócrates.*—Xa que non comprendes axiña vou eisplicarcho: pr' a beleza das figuras eu prescindirei do que a maoría poidera maxinarse; por exemplo, os fermosos corpos e as boas pinturas. Mais eu quero falarche do qu' é reuto e circular e das obras d' iste xénero, planos e sólidos traballados en roda, así coma das obras feitas co' a regla ou co cartabón, se tí comprendel-o meu pensamento, pois eu sosteño qu' istas figuras non son, com' as outras, belas por comparación, senon qu 'ilas son sempre belas por si mesmas, qu' ilas precuran certos praceres que lle son propios e que non teñen nada semellante cos praceres producidos pol-as cóchegas. Eu dig' o mesmo das fermosas córes que teñen unha beleza do mesmo xénero e dos praceres que lle son propios. ¿Enténdesme tí agora?» (1)

«O cubismo non ten outra filosofía», dí un dos seus adeptos.»

O arte de non saber pintar

Velahi o titulo desacougador que leva o capítulo d' unha obra de Paul-Gustave Van Heck (2) e que il soyo abonda pra faguernos meditar. Certamente o saber pintar non dona título d' artista e un virtuoso do aceite de liñaza non é máis que un artesán habilidoso. Mais eu coido que os cultivadores do *neo-plasticismo* que chegan á falar d' un *esforzo xeolóxico* pra calificar o seu traballo, nin teñen fe nin estimulantes d' orden moral vivindo coma viven, cuase todos iles, na sua *torre de aceiro*, ollando unhas loitas pol-o melloramento da vida, no que ten de material e non pol-o que ten d' espritual. Con verbas d' un *cubista* poderia perguntárselles: «¿Onde está a vosa relixión, vós que arelades, ó xeito dos primitivos, construir un arte: espello onde se fite a vida esterior e interior e que sexa ornamento do voso tempo?» Mais iste traballo meu non é de crítica senón d' eisposición de ideas alleas.

¡O arte de non saber pintar! Compre esquecer o *arte* de pintar (con minúscula); mais é dificultoso esquecelo. «Compre moito talento pra esquecel-o talento».

Coma nós estamos cangados c' unha instrución e c' un atavismo artístico, fállanos arriscamento pra sermos ingratos co' a educación recibida dos nósos devanceiros e méstres; «tal sería como se un fillo d' unha nobre familia, chegado a probe, queimase os títulos e vendese as medallas». Mais cumpre desenraizarse pra volverse un home novo, pra testimonial-as calidades da raza e facel-a renacer d' ise xeito.

«Á veira da obra conscente e intelixente, saida da cencia e do xenio, ó mesmo tempo

---

(1) Traducido d' unha crónica de Peladan publicada na *Revue hebdomadaire* de París.

(1) Traducida d' unha páxina de *Cubisme e Tradition* por Louce Rosenbers, París.

(2) *Pour réparer le retard et le maleotendu*, Bruselas, 1921.

tradicionalista e revolucionaria, o arte de non saber pintar constitue un elemento de purificación e de rexuvenecimento. ¿Non ven sendo iso coma o folklore diante d'un museo moderno, com'a cantiga popular diante da música rusa, com'o circo e os seus clowns diante do teatro d'Arte? Il é a y-alma limpa, inmediata, primitiva e bárbara, sen artificios, que chegaría ó ritmo e ó estilo pol-o soyo rebuscamento na vida simple e natural».

Estado autual do Cubismo

Xa dixemos que non se trata d'unha revolución e si d'unha evolución constante. Pol-o d'hoxe trátase de buscar un Arte conforme ó tempo que prevemos. O mesmo Picasso con Andé Lhote, Le Fauconnier e outros, xa deixaron o cubismo pra seguir camiños novos; artistas contemporáneos dos cubistas e animados do mesmo esprito—Derain, Vlaminck, Dufresne, Othon Friesz, etc.—aparecen, tamén, com'os construtores d'un arte novo «pol-a forma e ritmos simplificados e sintéticos» sen que fixesen endexamáis *cubismo*. O cubismo foi máis que nada unha disciplina necesaria ó arte francés e por entendel-o eisí tivo aquil gran animador poeta Guillaume Apollinaire que non chegou á sere o Marinetti do *futurismo* italiano. «O cubismo non morre en beleza» e sigue desacougando ós xóvenes artistas que ollan ó mañán. Agora bén; ise mesmo esprito novo chegado á Alemaña produceu o *Expressionismus*, que é o aporte ó Arte da psicoloxía moderna, deductiva e abstrauta, unha destilación sintética dos instintos. A teoría do cubismo ten un intrés universal y-en cada pais civilizado colle o aspeuto que lle corresponde.

Con todo ainda non morreu o cubismo puro e se Picasso desertou, en troques Branque élle fidel. Iste cubismo puro sigue producindo obras e desacougos e discusións.

O cubismo puro

Parécenos á nós que moito máis intresante que as obras é a teoría, e canto levamos dito sería d'abondo pra decatármonos do esprito do arte posibel de mañán, é decir, do que xa se chama *esprito novo;* máis compre que deamos remate á iste traballo c'un resume das teorías de Gleizes pra defendel-o cubismo puro [1].

Seguind'o camiño de Cézanne, que quería facer do impresionismo un Arte de museo, a pintura d'hoxe non vai car'o clasicismo, pero si car'a tradición. A nosa época é favorabel ás máis grandes comprensións.

«Vivimos n-un tempo análogo ó periodo merovinxio e carolinxio. A nosa situación é a mesma que no século IX na Francia». Un aglomerado sintético humán — esprito francés — orgaízase e altiva o rompimento co clasicismo greco-romano. O seu desenvolvimento arquitectural afíncase nas influencias bizantinas que persisten. Hoxe as influencias marcadas do eslavismo na nova formación sintética fana máis compreta, máis humán que no século IX.

O que se chama Cubismo non é unha de tantas escolas que se poidan considerar *a priori* coma un sistema fora da pintura. Se se cabila friamente pra comprobal-as transformacións materiaes y-espirituaes que xa sufreu, transformacións fundamentaes, sacaríanse outras conclusións.

Duas correntes saíron de duas fontes difrentes e abonda un pouco de boa fe e de bós ollos pra percibilas: unha formada pol-o esforzo de Braque e Picasso; a outra por Metzinger, Léger, Le Fauconnier, Delaunay e Gleizes. Novas relacións contribuiron ó encontro fatal d'istas duas correntes que forman hoxe o río común e único que se coñece baix'o nome de Cubismo.

O primeiro d'iste esforzo os pintores mesmos non souperon espricar o seu arte. O máis que decían era que siñificaba unha aspiración de construir, un vago presentimento de orgaizacións difrentes das ademitidas oficialmente.

Os pintores teñen cada vez máis o presentimento das construcións. Indubidabelmente hai leises eternas qu'ordenan a obra d'arte como hai leises eternas qu'ordenan o corpo humán; mais ¿ulas? ¿Quen-as conservou? ¿As escolas d'Artes-belas? ¿A anarquía, mala conselleira, dos grupos independentes? ¿Os Museos, sen atopar n-iles o fío conductor?

No comenzo, os cubistas insistiron sobor da escritura dos cubos. Axiña ista violenta eisaxeración non-os deixou satisfeitos e pouco a pouco foi perdendo intensidade. Os volumes borráronse, esmagáronse na superficie da tela. O movimento escultural caíu ó chán.

A penetración de planos e de volumes ocupou o esprito dos pintores. A presetación cinemática dos ouxetos retuvoos por algún tempo. O estudio das dimensións tivoos doentes e aeito perdíanse en digresións sobor d'isto, hastra chegaren á falar da coartá dimensión. A segunda fase d'iste movimento entretivoos n-iste sarillo.

Velahí as teorías:

Identidade.—A pintura é o arte d'animar

(1) *Du Cubisme et des moyens de le comprendre* por Albert Gleizes.—Editions *La Cible*, Paris, 1921.

unha superficie chán. A superficie chán é un mundo con duas dimensións e querer darlle unha terceira sería desnaturalizala na sua esencia mesma.

A pintura ten duas dimensións; a escultura ten tres. O escultor ten tres dimensiós tanxibles pr' o traballo; o pintor debe pintar sómentes n-as duas dimensións que ten a superficie,

A vida da superficie depende d' ista evidencia, e fora d' isto non hai máis que aparencia.

Luz.—Unha superficie chán non é visibel máis que cando a luz nol-amostra.

A orgaización da pintura á transfigurada pol-a luz.

O pintor non debe iñorar a influencia da luz sobor da superficie pintada.

Unha rayola de sol cae n-un muro e velahí que se anima; pois a luz natural non desfai a sua identidade. Que unha rayola de sol caya enriba d' un cadro onde o erro da terceira dimensión lle faga ter a ilusión d' unha luz verdadeira e velahí com' o cadro s' afunde; pois ista rayola de sol non coñece os convencionalismos.

Que unha rayola de sol caya enriba d' un cadro pintado en duas dimensións e velahí com' o cadro enriquécese lóxicamente con ista luz.

Posición da obra pintada.—A obra d' arte é unha manifestación espritual concreta.

A verdade d' unha obra d'arte preséntase ó espeutador mesmamente en sentido contrario da percepción que ten do mundo esterior real.

Na realidade do mundo esterior é primeiramente o aspeuto físico dos corpos que choca ós sentidos. O esprito está escondido, mistereoso e fai falla un esforzo pra velo.

Na obra d' arte o primeiro que choca é o esprito. O aspeuto físico está agachado, mistereoso e fai falla un esforzo pra velo.

A pintura non é unha imitación do ouxeto.

A realidade do mundo esterior sírvelle de punto de partida; pero dispois deixa ista realidade pra ir ó esprito.

Verdade da pintura.—Se a pintura debe sere imitación, a mais fermosa pintura sería a que nos amostrase un espello repetindo tal ou cal aspeuto da natureza.

Se a pintura debe sere interpretación, a máis fermosa pintura sería a que nos amostrase un espello cóncavo ou conveiso orgaizado según certas vountades déformantes.

¿Non é contrario á razón que un cadro chamado a sere colocado á carón de ouxetos con tres dimensións queira continuar na ilusión óptica, istas tres dimensións en lugar de sere o que é?

Realismo.—Querer evitar o realismo das formas complexas caendo no realismo das formas elementaes é un erro que s' espalla. O probrema non fica resolto renunciando á pintal-o corpo humán pra pintar sómentes cilindros ou coadrados.

Se o artista que pinta d' un xeito académico naturas mortas, renuncia de súpeto ós seus asuntos favoritos pra s' apaixonar por asuntos compostos de cubos, cilindros e planchas, íl pintaraios co' a perspectiva óptica e co' a lus convencional.

Moitos cadros cubistas non son máis que o produto d' iste troque. Non se fixo máis que renunciar á certos asuntos. O punto de vista realista é sempre evidente.

Pol-a estrutura interna e non pol-as aparencias é coma se cheg' á verdade, que sempre está máis lonxe que todo realismo.

Modernismo.—Non se pode decir qu' unha mazán é máis vella que unha máquina.

Cando unha pintura alcanza o seu fin, non se pode decir que é moderna; ela é fatal. A fatalidade non é moderna senón eterna.

O asunto d' orixen non ten importancia en si. Todol-os alimentos asimilados pol-o estómago convírtense en sangue.

Fagver vivir unha pintura por elementos modernos e non orgaizalos seguindo as reglas da creación é ficar no impresionismo e na descripción.

Dinamismo.—Falar de dinamismo cando se trata d' unha obra pintada é confesar que non se renuncia á ilusión óptica.

Un cadro é unha manifestación silenzosa é queda. O movimento que provoca non pode eisistir máis que no esprito do espeutador; mais na superficie chán non teremos endexamáis ningún movimento.

As influencias das formas determiñan un movimento no esprito do pintor; mais iste movimento non ten nada de común co' a movilidade dos corpos.

Unha fror é inmóvil; forzas esteriores poden movela, pero non por iso deixará de sere menos estática. Iste movimento élle alleo e varía según a calidade de cada espeutador.

Pois eisí é un cadro.

Estructura.—A estructura interna d' un cadro é da mesma natureza que todal-as formacións naturaes, mineraes, vexetaes e orgánicas.

A obra d' arte non é comandada pol-a fantasía e a divagación. Ela obedece á certas constantes e non pode facelo máis que no orde e no método.

Ela ten un esquelete qu' está apuntalado

pol-as grandes direutivas de liñas esenciaes, órgaos que son as divisións da superficie e que dependen os uns dos outros, unha carne que é a cór, unha pulpa que é materia.

O corpo da composición que se desenvolve ó redor d' un nó xenerador é cerrado com' un corpo, com' unha fror, com' unha cristalización.

Equilibrio.—A lei da que se desprenden os outros principios na constitución d' un cadro é a lei do equilibrio.

A ilustración máis elemental d' ista lei é a simetría; máis a simetría non é a primeira eispresión do equilibrio. Da mesma maneira que hai tres equilibrios recoñecidos centificamente no orde natural, o equilibrio do cadro pode realizarse sobor d' ista verdade.

Coma nos platos da balanza pódense equilibrar un kilo de plomo e un kilo de pluma, eisí tamén pódese restabrecel-o equilibrio de duas formas desiguaes pol-os valores coreados dos que un as viste. Pódese tamén, coma na orde natural, equilibrar unha forma por precipitacións de formas máis pequenas ou pesos inferiores.

Córes.—O cadro batido pol-a luz loita co' as tebras. Non hai, pois, razón pra facer alianza co' as tebras.

Na verdade do cadro sometido ás propiedás da superficie, os crarescuros e grisalles non facerían máis que opoñerse á espasión d' ista verdade.

As córes que o pintor emprega son d' unha verdade centífica que ninguén pode contradecir, son valores puros ou relativamente puros rexidos pol-a luz. Asegún que tal materia teñ-a propiedade de reter certos elementos da luz, parécenos roxa, verde, azul, etc.

Usar istas materias, respeitando a sua pureza, é pintar co' a luz mesma. Comprendendo as relacións das córes antre sí é com' o pintor poderá combinalos de tal xeito que os anacos de superficie recubertos por elas, tomarán distancias asegún as leises d' ista superficie.

Manténdose fidel á ista superficie haberá un espacio que de ningunha maneira pode pretender a ilusión do espacio natural. O pintor terá reconstituido os planos de fondura, non por adautación ocular senón por un equivalente complementario da superficie. Istes planos de fondura serán calitativos e non cantitativos.

Leises da Beleza.—A beleza d' unha pintura resulta da íntema cooperación de elementos calitativos e cantitativos. Os calitativos, ou de amor, son: inspiración, eleución dos elementos sintéticos e sensibilidade. Os cantitativos, ou de construción, son: apreciación da superficie, coñecimento dos principios d' equilibrio, cencia da lei das *charpentes* e cencia dos contrastes cooreados.

Asegún que un conxunto d' istes elementos predomine, a obra pintada incrinarase ó gusto ou á friaxe. Cando hai equilibrio a obra é bela.

Os elementos cantitativos están baix' o control do indivíduo; os elementos calitativos son a eispresión direita da esencia da sua persoalidade feita de valores psíquicos incomensurables com' os elementos cantitativos d' un orgaismo humán son controlables namentras que as calidades fuxen a toda espricación.

Saber ollar unha pintura.—Hoxe as xentes miden a calidade d' unha pintura pol-o seu poder de *trompel-œil:* «Esta auga cola, iste persoaxe está vivo»... Mais nin y-auga cola, nin o persoaxe vive... Cand' o traballo de ilusión dá releve, din: «E maraviloso, saise do cadro». Pr' os máis delicados abonda un asunto gracioso, pra outros unha escea que ince o sentimentalismo, pra outros máis delaiños, un refinamento de cór, un brilo de tonos. Hai algúns penetrados da espranza da especulación comercial que se chaman *amateurs.*

A compresión d' unha obra pictural faise en duas etapas: primeiro pol-os sentidos, logo pol-o esprito.

A obra pintada está orgaizada coma calquera orgaismo. Com' as cousas naturás, primeiro desperta un intrés sensorial; os ollos regálanse sen saber porqué. Atópanse diante d' un cadro como diante d' unha frol da que non coñecen o misterio, máis que lles gusta... Os ollos non se fan preguntas á sí mesmos, non evocan ningunha lembranza, nin se perguntan porque ela non s' imita a nada do qu' iles coñecen.

Cand' os ollos fican satisfeitos xa pode o cerebro estudal-a estrutura y-entregarse a toda clás d' analoxías. E velahí com' o cadro entregarase espritualmente.

Un corpo, unha frol, son orgaizacións que obedecen á mesma lei que o Universo e son, pois, pequenos universos. O cadro concebido seguindo a lei d' istas orgaizacións será un pequeno universo tamén.

O home que deprenda a gustalo sentirá isa noción relixosa que provocou no humán a aparición da manifestación artística pintada.

Resume.—A pintura e mail-a escultura son funcións da arquiteutura. A arquiteutura comanda estes dous xeitos de eispresión. O esquelete da arquiteutura de mañán fúranos os ollos, fi é visíbel nas construcións utilitarias do noso tempo. O que foi chamado cubismo contén os

elementos do que será mañán a grande pintura decorativa, da mesma maneira que sobre as leises das pontes de ferro faceranse as catedraes futuras.

Remate

Moito máis podíamos traducir e zugar do dito libro de Gleizes coma do que iste artista cubista escribeu en colaboración co seu colega Xoan Metzinger o ano 1912; máis co que vai dito calculo que abonda xa.

Pol-a miña conta ben pouco teño que dicir. En París farteime de ollar pinturas y-esculturas dos máis sonados méstres do cubismo e...

CASTELAO

PRA FACER UN FEITIZO....

Sabugueiro da folla repinicada
pol-o Mayo estralando de brancas frores,
collereiche un ramallo na madrugada
pra facer un feitizo pros meus amores.

Que non fuxan os melros que fan o niño
no máis mesto curruncho dos teus verdores:
esgazareiche as ponlas moy a modiño
pra facer un feitizo pros meus amores.

Cocereiche con cornos de bacaloura,
con fiuncho e con ruda dos arredores
da ermida feituqueira da Virxen loura
pra facer un feitizo pros meus amores.

Pra este amor, sabugueiro, que me entolece
tuas frores segura menciña son,
que ti tamén froreces cando frorece,
bermelliño de rosas, meu corazón.

FERMIN BOUZA BREY

SEICIÓN ARQUEOLÓXICA

O CASTRO "A CIBDADE„ EN SAN CIPRIÁN DE LAS

RECAPITULACION

NO número 10 d'ista revista, e despois de dar conta das esceucionás mensuras d'iste castro e de describir as suas defensas, anunciabamos o nóso propósito d'emprendermos n-il escavaciós encamiñadas a averiguar si o seu recinto era simplemente un sitio de refuxio, ou si pol-o contrario, e como parecía indical-o seu nome, gardaba baixo das carpazas que cobren o seu chau, restos d'antigas edificaciós.

Os traballos foron efeutivamente emprencipiados no mes d'Abril, mais o temporal d'augas e neves que reinou na nosa provincia por aquiles días fixonos suspender ás nosas tareas apenas comenzadas, sendo así e todo suficientes pra que no número siguinte, comunicáramos ós nosos leutores a aparición na parte máis outa do castro de restos de edificaciós reutangulares, e pra que pudéramos asi mesmo reutificar o erro consinado no noso primeiro artigo ó considerarmos o máis esterior dos amontonamentos que arrodean o recinto com'a escarpa do foso, cando en realidade, e asegún pudemos comprobar por medio de pequenas zanxas esproratorias, trátase d'outra muralla do mesmo ancho e xeito costrutivo que as duas interiores.

Posteriormente pudemos tamén ouservar no lado do nacente das defensas un angulo entrante que afeuta os dous muros máis esternos e que coidamos será a indicación d'unha entrada do castro feita en forma d'embudo a maneira das mencionadas pol-o Sr. Gómez Moreno no seu estudio sobre arqueoloxía primitiva da rexión do Douro (1).

Queda pol-o tanto sentado que «A Cibdade» estaba protexida por tres muros defensivos, provistos ó parecer d'unha soila porta, muros que formaban tres recintos concéntricos, que nomearemos, contando de fora adentro, 1.º, 2.º e 3.º recintos, con ouxeto de facilitar a sua desiñación.

As escavaciós

Pasado o mal tempo, causas alleas á nosa vontade impedironos continuar os traballos comenzados hastra ben entrado o Xunio y-enton e despois de descombrar a edificación reutangular de que denantes falamos, diriximos as escavaciós ó espacio comprendido entr'a segunda e a terceira muralla, vasto recinto cheo de pedras labradas e de pequenos levantamentos do terreo que resultaron como pensabamos craros denunciadores da presencia de bén conservados fondos d'habitaciós.

O motivo de desprazar o lugar dos traballos, foi o noso intrés por determiñar no menos tempo posibre a importancia do sitio ouxeto do nóso estudio buscando por meio d'esproraciós preliminares unha impresión de conxunto que a máis de servirnos de guía prá escavación sistemática do castro, permitiranos adiantar algunha opinión cronolóxica e estabrecer compáranzas cos lugares semellantes estudiados en Portugal e Galiza.

A costrución reutangular do 3.º recinto

Como denantes dixemos foi n-ista parte do castro onde emprencipiamos a traballar no Abril, e n-ela y-a pouco de comenzada a apertura das zanxas tropezamos c'unha parede, e seguindo o desmonte rente a ela e pol-os dous lados púxose ó descuberto unha costrución casi cadrada, feita de pedras cuio tamaño chega a un metro 50 centímetros, labradas toscamente pero formando nos ángulos aristas agudas e ben escadradas.

As mensuras d'ista costrución son as siguin-

(1) Boletín de la Academia de la Historia, T-XLV, páxina 147.

tes: Lado mor, 4 metros 60 centímetros. Lado pequeno, 4 metros 24 centímetros. Ancho uniforme da parede, 0'54 metros.

Ista costrución, presenta na parte máis baixa da parede pequena que mira ó nacente, unha fura de 0'15 metros d'abertura, de forma arredondeada e que comunica c'un rego feito na roca nativa.

A esistenza d'ista fura fixonos sospeitar si tal costrución estaría destinada a maneira de tanque ou reservorio d'anga pr'algún uso doméstico ou industrial, sospeita que parece confirmar o feito d'atoparse dentro e fora das suas paredes moi poucos testos cerámicos que aparecen en troques bén bastos nos fondos d'habitaciós de que ímos falar no párrafo siguinte.

Os fondos d'habitaciós do 2.° recinto

Na parte NE. d'iste recinto e despois de desabregar n-algús sitios, pudemos descubrir as intresantes costruciós que ímos describir seguidamente.

Abarcando un espacio reutangular de 20 metros por 35, esténdese un muro que debeu ter escasa outura costruido con pedras pequenas e mal labradas e presentando na parte do W. unha solución de continuidade que cicáis serviría d'entrada. As esquinas do tal valado aparecen redondeadas com'as que se ven nas casas non circulares da citania portuguesa de Briteiros.

No recinto limitado por iste valado temos atopado pol-o d'agora catro fondos d'habitaciós de forma eliutica con paredes de cachote pequeno e de boa labra. Valeiradas compretamente duas d'elas apareceron asentadas sobre dos penedos do monte e sin siñales de fogar nin de pedra central furada tan frecuente nas citanias do N. de Portugal. As mensuras d'istas duas habitaciós son as siguintes: Na primeira catro metros d'eixe mór, tres e medio no pequeno e 66 centímetros d'ancho de parede, e na segunda dous metros once centímetros no eixe mór, e dous metros cinco centímetros no pequeno, c'unha parede de 43 centímetros. Na mór d'istas habitaciós apareceu inteiro o umbral da porta, moi semellante ós atopados no monte Tecla [1] e formado por tres pedras, presentando ós dous estremos unhos buratos onde debian xirar as follas da porta, montadas a maneira dos nosos cancelos, entre istes dous buratos corría un batiente e preto d'il estaba a fura pra un pecho.

Iste umbral así com'a mitade da casa pequena foron esborrallados unha noite, seguramente pol-a mau d'algún estúpido buscador de tesouros; pois dende que comenzaron as escaviciós todal-as consellas de diñeiro atuado, encantamentos, trabes d'ouro e d'alquitrán, fadas e vellos barbudos, que sempre van unidas a istes lugares chamados pol-os paisanos de mourería, corren com'a cousa certa pol-as aldeas veciñas do castro sin qu'as amonestaciós de presoas tan cultas e prestixiosas com'o cura párroco y-o maestro d'Ourantes sean suficientes pra arrincar das testas campesinas tan pintorescas com'a pra nós perigrosas crencias.

Os achádegos

A pesar de que as nosas esproraciós fixéronse n-unha estensión de terreo moi pequena tivemos a sorte de sacar á luz do dia bastantes ouxetos, que apareceron na sua mór parte, a unha fondura de 90 centímetros, pousados n-unha capa de terra escura misturados con carbós, cinzas e anacos de ganga de fundición do ferro, que se alcontran muy bastos, revelando cicais a esistenza d'unha industria metalúrxica, da que pol-o demáis non descubrimos máis qu'iste vestixio.

Ouxetos de metal

Poucos e probes foron os atopados hastra hoxe. Redúcense, a máis de varios cachos de ferro, comidos pol-o óxido, a un adorno de bronce en forma de pendiente, liso, de seución cilíndrica e adelgazado car'os estremos que en vez de unirse dan volta hastra tocar ó aro. Iste exemprar e igual a outro esistente no Museo Arqueolóxico d'Ourense e qu'alí está crasificado coma romano.

Ouxetos de vidro

Temos alcontrado unha pequena doa esférica, feita de pasta verdosa moi opaca e de fabricación ordinaria, e a mitade d'outra doa igualmente esférica pero de pasta fina, polida e brilante; o seu coor e verde craro e ten incrustados ollos con faixas azues e brancas. Pertenece ista última a un tipo moi frecuente en Francia no La Tene I e II anque é algo difrente a distribución dos coores.

Ouxetos de pedra

No interior d'unha das habitaciós valeiradas e preto da parede atopamos un muiño de mau idéntico ós aparecidos no Tecla y en moitos castros da nosa rexión. Na parte esterior d'ista habitación foi encontrado un póste pare-

(1) Ignacio Calvo.—*El Monte de Santa Tecla*, Lámina X.

DETALLE D'UNHA CASÁ CIRCULAR

PEDRA CILÍNDRICA ESCULPIDA

UNHA DAS CASAS CIRCULARES

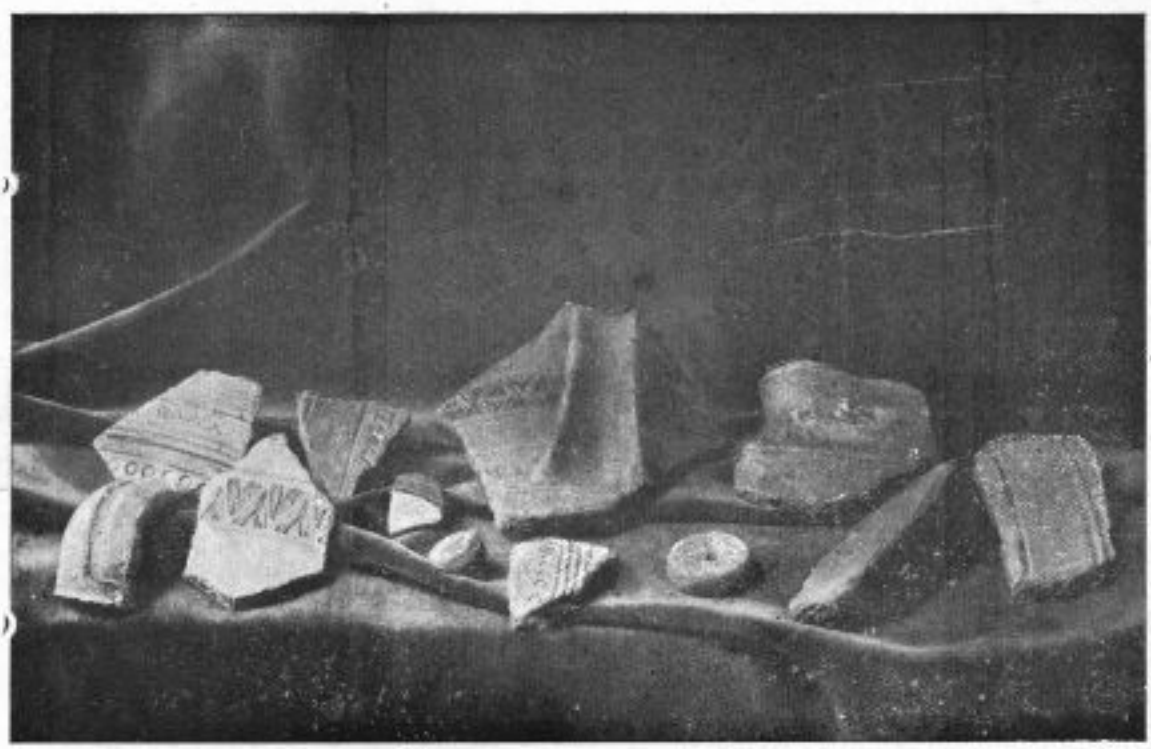

TESTOS DE CERÁMICA DECORADA

Fotografía de SAMANIEGO

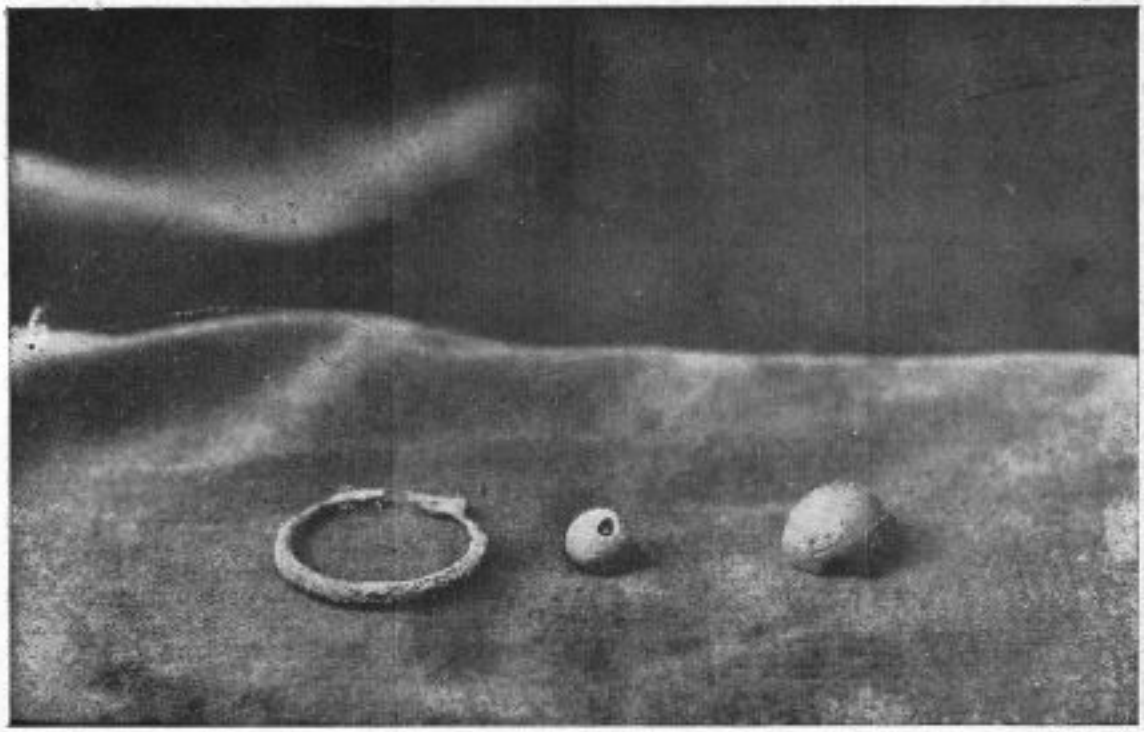

ADORNO DE BRONCE E DOAS DE VIDRO

Fotografía de SAMANIEGO

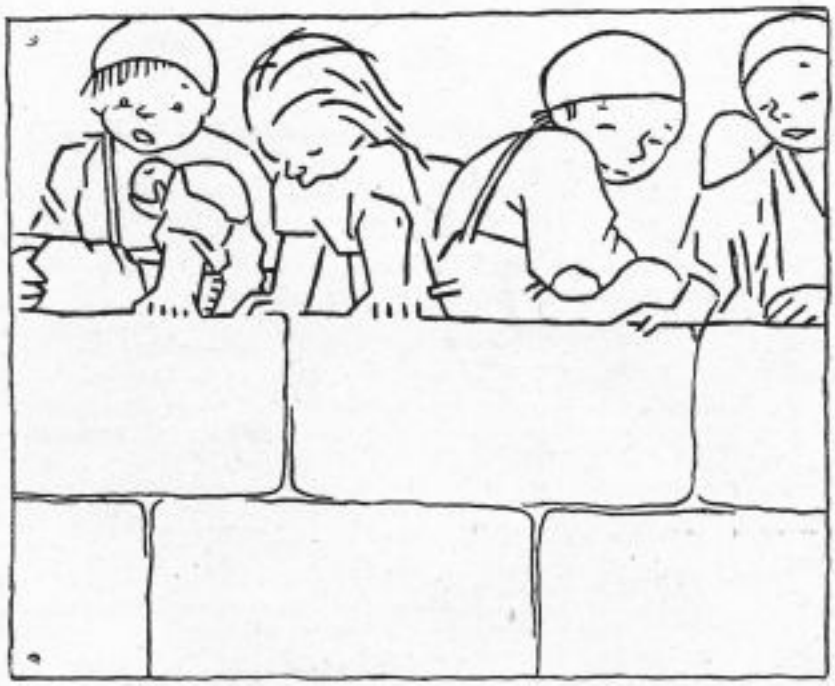

¿Qué tan ises rapaciños?

Pois ollan unha fidalguiña toda esmirriadiña que ven de fora a tomar aires e que xoga con monecos feos.

A fidalguiña ben quixera enredar cos rapaciños; mais a sua nai non quér que deprenda verbas galegas.

O outro dia a fidalguiña dixo «fiuncho», e a sua nai berroulle moito.

—¿Y como se dice, mamaita?

E a nai non soupo como se chama o fiuncho en castelán...

CASTELAO

cido ós que se ven en Briteiros e Sabroso, pero tendo a particularidade de presentar na parte superior esculpida unha estrela de seis puntas, variante da representación da roda solar moi usada n-as estelas funerarias da época romana.

Cerámica

Apareceron testos de xerros, feitos algús a torno e os máis a mau e presentando istes últimos decoracións estampadas consistentes nos tan carauterísticos círculos concéntricos, en dibuxos en S frecuentes tamén en Galicia e N. de Portugal, e cuya coincidencia co' as cerámicas bretonas siñalou Dechelette [1] y-en unha especie de frores estilizadas moi orixinales. Apareceron tamén unha pesa de tear e unha fusayola bicónica, e de cacharrería romana somentes poucos anacos de tegulas, unha asa d' unha ánfora e un trociño de barro sigilado.

Moedas

Soilo foi atopado un gran bronce autónomo do Emperador Augusto.

Concrusións

O yacimento histórico que nos ocupa e de tal maneira carauterístico que a pesar de non ter feito nas nosas esproracións máis que rañar unha mínima parte da sua superficie, atrevémonos xa a formular as siguintes concrusións:

1.ª Que a Cibdade pertenece ó tipo de vilas prehistóricas coñecidas en Portugal baixo o nome xenérico de citanias, estando demostrada a sua identidade, pol-o emprazamento no cume d' un monte, pol-a traza circular do recinto amurallado, pol-o predominio das formas elliticas nas plantas das habitacións, pol-o arredondamento das esquinas nas construcións reutangulares e pol-a coicidencia das cerámicas.

2.º Que a Cibdade debe colocarse seguindo a crasificación Bosch Gimpera [2] no grupo Norte da chamada civilización dos castros, pertenecente á cultura post-hallstattica ibérica, debida según o citado autor ó pobo celta.

3.ª Que a Cibdade com' a mór parte das citanias portuguesas estivo habitada na época romana anque cremos moi posibre que fora abandoada pol-os seus habitantes despois das guerras cántabras.

Pra terminar

Cómprenos facer presente agora a nosa imensa gratitude ós señores Pérez Colemán, Diéguez Novoa, Otero Pedrayo, R. Bouzo e Alonso-Cuevillas, que tan desinteresadamente veñen contribuindo co seu diñeiro e os seus entusiasmos á realización dos traballos arqueolóxicos de que damos conta n-iste artigo, así coma manifestar tamén o noso aceso reconocimento ós señores de Tizón Aguiar cuyo pazo d' Eiras ofreceunos sempre co' a máis grande das xentilezas a sua espléndida e amabel hospitalidade.

FLORENTINO L. CUEVILLAS

(1) *Manuel d' Archeologie prehistorique celtique et gallo romaine*, 3.ª parte, pág. 1472.—Paris, 1914.

(2) *Los Celtas y la Civilización Celtica en la Peninsula Ibérica*.—Madrid, 1921.

NOTAS FINANCEIRAS

O BANCO DESCONTO «PEDRO ROMERO Y HERMANOS»

A petición de moitos suscritores vamos a ocuparnos da suspensión de pagos do Banco de desconto supradito; pero sin dar o nóso parecer en col d' iste asunto.

O día 19 de Noviembre do 1921 o Xuzgado precintou as portas do Banco de desconto «Pedro Romero y Hermanos», por non abrirense as oficinas do mesmo y-estar o socio adeministrador y-os seus apoderados en iñorado paradeiro. O mesmo día, e á hora de trece, según nota do actuario, dito Banco solicitou o decrarasen en estado de suspensión de pagos, acompañando á sua istancia un resumen do seu activo e pasivo (cuyo activo sube a 14.228.126 pesetas; e no que figuran duas minas de carbón valoradas en 70.000 y-en 250.000 pesetas respeutivamente)

y-onha proposta d'arreglo firmada pol-o procurador, ó que non-o autoriza máis que pra presentar toda crás de escritos o poder que presentou, qu'está feito pol-o socio adeministrador D. Pedro Romero Cambón, morto xa fai anos.

O día 22 do citado mes presentou un escrito ó Xuzgado, de data dazanove, acompañando unha proposta d'arreglo, tamén de data dazanove, firmada pol-o socio adeministrador; y-onha acta, estendida n-un pliego de papel, na que aparecen xuntándose os socios y-acordando decrarar o Banco en estado de suspensión de pagos. O día 23 apareceu o socio adeministrador e mandáronse levantar os precintos das portas do Banco.

O día 26 do mesmo mes, presentou o balance (cuyo activo e pasivo ascenden respeutivamente a 19.256.723 y-a 18.274.877) pesetas) no que, pra que resultase superavit y-ós ollos dos acreedores aparecesen bés supostos pra pagar todal-as deudas, falseouse o pasivo non relacionando a miles d'acreedores n-as listas que han servir de base prá convocatoria e costituceón da xunta: e no activo, rubiu o valor de ditas minas de carbón a 300.000 y-a 1.500.000 pesetas respeutivamente e incriu n-il bés, estimados en máis de doce millós de pesetas, que non lle pertenecen e que son da propiedá particular dos socios.

Do balance resulta que o Banco apropiouse endebidamente dos cartos depositados e impostos n-as contas corrientes, pois a suma representada por istes esceme en varios millós de pesetas d'o importe d'a reserva metálica (¿?) e d'os valores en carteira realizados n-o prazo máisimo de noventa días.

O Xuzgado, sin a previa comprobaceón da certeza do balance, mediant'o eisamen dos libros de contabilidá, por auto de 26 de Noviembre do 1921, decraron en estado de suspension de pagos o Banco de desconto «Pedro Romero y Hermanos».

Cando pasou esto tod'o mundo lle botaba as culpas ó socio xestor; e pol-o gallo este agardábase que d'un momento autro os demáis socios fixesen uso dos seus direitos e nomearen un co-adeministrador que intervise as operacións do Banco; máis tales espranzas desfixéronse ante a pasivídad dos socios, que se solidarizaron co socio adeministrador.

O día 29 do Marzal do 1922 pol-a fuga do socio adeministrador e por non facerse cargo da xerencia ningún dos outros socios, procedeuse pol-o Xuzgado, en peza separada, á ocupaceón dos estabrecementos mercantís do Banco de desconto «Pedro Romero y Hermanos» y-acordouse a retenceón da sua correspondencia. Por providencia de 13 de Xunio, á istancia dos socios do Banco referido, mandouse entregar baixo inventario os estabrecementos mercantiles ocupados y-a correspondencia detida no Xuzgado, on ademinisirador provisional do Banco, nomeado en peza separada, que se iniciou o 1 de Abril do 1922.

Efeutos xuridícos do supradito auto.—A decraraceón en estado de suspensión de pagos ten o alcance de deixar en suspenso a plenitude dos direitos dos acreedores deica que termine o expediente; pero non produce a inhabilitanza da entidá deudora, nin dos socios que a forman: e tampouco obsta pra que os acreedores d'istes (verdadeiros ou simulados) fagan efeutivos os seus cretos c'os bés particulares d'aquiles, (que están estimados no balance en máis de doce millós de pesetas), con grave perxuicio dos acreedores do Banco suspenso, pois ditos bés están afectos ás resultas das operacións sociales.

ARTURO NOGUEROL

NOTAS DEPORTIVAS

CEDENDO ós requerimentos do meu bó amigo D. Florentino Cuevillas, istándome a colaborar n-esta importante revista, decídome a enxergar estas liñas confiado na benevolencia do púbrico c'os meus escritos, agradecendo a todos y-en especial ós direutores do NOS o inmerecido honore que me fan. Cumprindo iste deber de cortesía pasarei a ocuparme d'actualidade deportiva dentro e fora da Galiza, reseñando o que coma mais importante mereza os honores da pubricidade.

Actualmente atravesa Galiza unha crisis lamentable pasando n-adurnia dos deportes.

O úneco que pode rexistrarse é a prousima «Asamblea Nacional de Foot Ball» que se celebrará en Vigo y-os partidos que proyenta a «Federación Gallega» pr'os días 1 e 7 de Xa-

neiro do ano 1923 antr' as seleuciós galego-catalá, contando dende logo con que pra esa data estean reorgaizados en debida forma o *Vigo* e mais *Fortuna*, por ter regresado d' Africa o batallón de Murcia ó que pertencen varios xogadores d' ambos equipos. Pol-o demais salvo tres ou catro partidos de pouco intrés, nada pasou que mereza a pena de contar.

O *succés* d' actualidade costituieo o contraste dos nosos valores deportivos cos americanos, ou mellor dito o intercambeo deportivo hispano-americano, representado nos corredores arxentinos que fai pouco nos visitaron, y-a marcha da seleución vasca pr' América do Sul.

Chegaron os primeiros á peninsua pra tomaren parte na carreira internacional das XII horas que se celebrou en Madrí formando un fato dos millores motormans sudamericanos antr' os que figuraba Riganti, de recoñecida sona mundial pol-as suas fazañas motoristas. Iste crasificouse no terceiro lugar da proba a causa d' unha avería que tivo a sua máquina e qu' infruiu grandementes no resultado, pois dado o ben que levou tod' a carreira no é aventurado asegurar que milloraría o seu posto. Os restantes corredores arxentinos Vaccario, D' Anunsio e Blanco, ainda que conqueriron crasificaciós máis baixas, amostraron atoparse en forma, dando además a sensación de ser ús *virtuosos* no *cabalo d' aceiro*.

Tocantes á nosa representaceón n-América sabemos que a seleución vasca vai animada dos millores deseos pra deixar en bó lugar o nome da Vasconia. Xogaron seis partidos cos arxentinos, dous cos uruguayos e dous cos brasileiros, coincidindo co' as festas do Centenario de aquela República. Ainda que penso com' o amigo *Handicap* de que o equipo vasco pudera millorarse, creo que o once enviado saberá representar dinamente á península obtendo novos trunfos.

Por destintas persoas que verán ditos partidos, prometéusenos unha longa informaceón cos resultados abranguidos pol-os vascos, informaceón que daremos a coñecer ós nosos leutores.

GOAL

OS HOMES, OS FEITOS, AS VERBAS

ASOREY

Farruco Asorey é o escultor de máis alma qu' hai na Península Ibérica. Pra nós, é o escultor da Raza. Cambados, a vila natal do insine autor da *Naiciña*, pra celebrar os seus trunfos recentes, adícall' un hoimaxe, no que participan todol-os que teñen un nome na Galiza nova. NOS consiña iste feito con ledicia e xúntase ó homaxe de todo curazón.

UN MANIFESTO

Damos eiquí os parágrafos esenciás do discutido manifesto estético d' Alvaro Cebreiro e Manoel Antonio:

O xesto

Non nos erguemos do xeito que o fan a maoría dos que n-outras terras pubrigan manifestos máis ou menos literarios...

Nós tencionamos tan só facer unha protesta forte, densa e implacabel contra os vellos.

Os vellos

Os vellos non son os que escrebiron fai moitos anos—aqueles son os devanceiros. Os vellos son os que escreben hoxe como si vivisen no antonte dos séculos.

Ista gafualla, de ser leigada a si mesma, debera irse, por exempro, a Madrí, metrópoli peninsuar da barbarie civilizada... non só non fan iso sinón que ainda teñen o pretendimento, de pasar por persoeiros da nosa cultura...

A nosa razón

Non é que nós adoezamos do tan estendido andacio de desbotar o vello por sistema e sin razón. E que xa vai tendo caráuter crónico a atrofia de sensibilidade na maoría dos que escreben en galego... chegaremos a coidar sinón fracasado pol-o menos de remouta eficacia o autual movemento rexurdente na Galicia si non se consegue un troque radical no aspeuto da nosa Literatura.

O ruralismo

Os nosos poetas, dendes os precursores até os seus herdeiros autuaes, non sirviron máis que pra embrutecer o noso sentemento. Ista verdade, espallada ós catro ventos, sería o verdadeiro comenzo da loita xeneral galeguista.

E o máisimo crime de lesa patria é un verso d' ise xeito que pregoan as arráns da lagoa académica querendo impor o seu anacrónico croar por riba de toda voz nova, ceibe e ceibista.

Os devanceiros

...Nós non ademiramos a ninguén nin nos coidamos inferiores a ninguén. O nóso respeto ven de que eles non tuveron culpa de haber vivido n-un tempo de choída incultura castelá.

...Nós non podemos ollar sin carraxe o baixo e noxento ruralismo de Losada... Nin a valdelrez vervalista, importación madrileña e co' isto xa se di todo, de Curros.

Non podemos prestar a nosa loubanza... á «posse» do falso romantismo... que chegou a deslocir algunhas das páxias verdadeiramentes nósas, grandes e persoás de Rosalía. Nin intresarnos pol-o estreito xeito de Pondal, que tan só pudo ser un imperceitíbel eco da grandiosidade dos rumorosos e da maxestosa paganía bárdica.

O herdo dos devanceiros redúcese pois a un exempro de voutade e patriotismo...

«Pollitos bien»

Comenzaremos invocando a Valle-Inclán.

Maestre: Chamámoslle maestre por ser vostede o «maestro» da Xuventude imbécil de Galicia. Nóso non... ise fato de cabezas focas, nenos «foulard e de rubí», engayolados pol-o innegábel prestixo da prosa e da ridícula mintira d' unha epopeya aventureira que vostede, unha e outra, falsifica.

Sabemos que con intremeios himnarios ó Gran Pontifice da Valdeireza en traxe de festa (Este Gran D. Ramón...) entran a estrago pol-a fala meseteira, con gran desprestixo d' ela, por certo...

...nos arripia o pensamento de que eles se coidasen chamados por istas nosas verbas de mocedade e chegase algún a desertar de la «lengua de Cervantes» pra vir a valdeirar na nosa Fala as producións do seu serrín encefálico.

Tamén hai outros

Hai os que teñen algún valor e desminteno espresándose en castelán. A istes só queremos recomendarlle que escriban en catalán, ingrés ou francés. Estranxeira por estranxeira, val máis unha fala d' Europa que a da Meseta.

Hai os galegos capacitados pra vivir hoxe que, por rutina, seguen ollando pra atrás. Por que agardamos a sua conversión, só queremos diciriles que xa é hora.

Hai os d' unha certa crase derradeira, dos cales abonda con... non falar d' eles.

Nós

...estamos moi lonxe de querer impor ningunha concreta lexislación estética.

Cansos xa de percorrer camiños vellos e fracasados, temos arrenegado de todos eles, pero non queremos sinalar un camiño determinado...

A Novedade que enxerguemos é tan só un arredamento, un ceibamento do pasado sin a definición da sua resultanza: isto é arbitrairamentes persoal.

E eiquí compre que manifestemos a falla de creto que nos merece a gran parte dos novos «movementos» literarios e artísticos, con ningún dos cales, enténdase bén, queremos que se trabuque a nósa rebeldía.

A Fala

Tamén nós temos, inda que n-outro orde, os nosos imperativos, e comenzamos pol-a máis agresiva intransixenza na Fala.

Unha fala que non estea pervertida por académicos nin por puristas; o seu estado ceibe permitiralle axeitarse a todal-as novedás, a todol-os variamentos porviristas que tome o nóso gosto.

Pero hai ainda unha razón d' orde superno: a nósa Fala é nósa. Pospola a outra calquera, é unha forma do suicidio.

Desbotando

Arrenegamos de mestres e dos seus consellos...

Arrenegamos da Lei e da Costume...

Arrenegamos dos temas obrigados. E vergoñoso falar da escravitude da Terra, mentras non se teña feito todo o que compre por anulala...

A literatura paisaxista é a maor caloña do nóso paisaxe...

Arrenegamos de toda imitanza. A dos vellos en nome da Vida; a dos novos en nome da Novedade.

Individoalismo

Consagramos a individualidade até o estremo de desexar que a definición de cada un de nós sexa unha verba; o seu propio nome.

LIBROS

OS CATRO CISNES BRANCOS
por Lovey Chisholm
tradución de Manoel F. Barreiro.

Pró segundo número de *Céltiga*, o culto escritor ferrolán Manoel F. Barreiro traduciu a versión que Lovey Chisholm fixo da vella leenda dos fillos de Lir, trasformados en cisnes por mil anos no mar d' Eirin, deica que na Illa sonou a campaiña do Santo Kemoc, qu' os libertou do encantamento e do malfado.

Galiza volve os ollos ó fin á sagrada tradición da Raza. A nósa xeneración principia a atopar cheas d' un sentido novo de vida e d' espranza as vellas leendas céltigas, e elo é o millor siñal. Manoel F. Barreiro sabe isto, e principia a traguer á obra a sua contribución valiosa.

AS NOVELAS DE «CÉLTIGA»
SAUDADE
por Jaime Quintanilla.

No nóso número derradeiro falamos da empresa editorial *Céltiga*, e ainda lle tocou de

facel-a críteca de duas das pubricaciós que leva feito: *Alén* e *Mal de moitos*. Hoxe tócalle ás noveliñas mensuaes da editorial ferrolán, da que o esforzo xeneroso de cultura popular, abrangue cada día un éisito meirande, que xa lle premite milloral-as condicións tipográficas dos seus foletos e máis arrecadal-a colaboración dos artistas de máis sona pr' ilustralos. De xeito que *Céltiga* anúncianos xa, antr' outras cousas, a colaboración artísteca, antr' outros, do gran Sotomayor, coma tamén a literaria de Francisca Herrera Garrido, W. Fernández Flórez, Eladio Rodríguez González, Aurelio Ribalta, e a próisima pubricación en galego de *Heróica cobardía*, a obra tan celebrada de Ramón Fernández Mato.

Saudade do Quintanilla foi o pirmeiro volume da serie de noveliñas mensuaes. O Quintanilla, que é unha das máis curiosas persoalidades creadoras da renacencia galega, pol-a poderosa orixinalidá que manifesta en todal-as suas cousas, pol-o múltipre das suas aitividades e máis pol-a fondura do seu ollar d'artista, dá en *Saudade* unha nota d' intensa poesía.

Saudade é un poema en prosa, da millor prosa galega que temos lido. Iste poema ten tres cousas: un argumento romántico—un argumento calquera—que non ocupa nin a mitade do libriño; a descrición, descrición de mestre d' un pobo de pescantís, millor, de dous pobos rivaes; e unha chea d' *inclusións* líricas, que prolongan, intermedian ou creban o fío do sinxelo argumento, do que distraen coa sua poderosa beleza: *Cántiga lírica do mar, O Ronsel, Lua nas areias...*

Con máis temperamento do que método, o Quintanilla abrangue o que non abranguen moitos homes de disciprina xermánica. *Natura non fecit saltus*, mais o esprito do Quintanilla vai por brincos, e cái onde lle acomoda.

ALMAS MORTAS

por Antón Vilar Ponte.

O terceiro volume de *Céltiga* é a novela dialogada do *americanismo* galego, «cómico-tráxica», dí o autor, e en realidade qu' esta do americanismo galego é a comedia máis tráxica e a traxedia máis cómica que se pode dar no mundo, e Vilar Ponte, que é un dos forxadores da moderna concencia galega, quixo con crara e nobre sinceridade, erguer o pano pr' amostrala na sua dura realidade.

Esta obra do Vilar Ponte ha ser sen dúbida moi discutida; dende logo, está sendo xa moi comentada. Mais os que teñan ollos pr' ollaren os fenómenos sociaes, non poderán menos de recoñeceren a fonda verdade qu' encerra *Almas mortas:* a infruencia deformadora d' América n-iste corruncho do vasto solar europeo... Compre demostrar esta verdade pra que os nósos americanos non sexan como son tantas veces *malhechores del bien*, e deprendan a encamiñaren ben as suas nobres e xenerosas iniciativas.

Vilar Ponte puxo «o dedo n-unha das maores chaga aberta e sangrante na nósa terra», e quixo faguelo n-esta forma de novela dialogada, c'unha intriga, poderamos dicir, individualista, unha intriga na vida privada. Pensamos qu' o asunto prestá base ben pra unha intriga qu' abranguese un circo máis amplio, pra unha novela *unanimista*.

NÓTULAS

**** Tentoam' o demo a mercal-os derradeiros Glosarios do Xenios. Vin o Mediterráneo cocendo na sua propia exudación cerebral. *** NÓS recibiu dous números de* **Contemporánea** *que se edita en Lisboa, dirixida por Xosé Pacheco,* **Contemporánea** *é un primor. *** Se non fora por* **Contemporánea**, *que trai os dibuxos d' Almada, pode que moitos se non decatasen de que xa hai un* **post-cubismo**. **** Xulio Prieto tróuxonos unhas augasfortes, nas qu' amostra ben o que sabe: Sabe o qu' é a augaforte y-abonda. Abonda, porqu' il sabendo o qu' hai que faguer, taino. *** Excmo. Sr. Antonio Sardinha: non valía a pena d' escribir* **O valor da Raça**, *pra logo caír en Oliveira Martins... Panhispanizo o que queira a V.ª Ex.ª que, gracias a Deus, conosco non vai. *** Señores Portugueses: os hespañoes han dicir "Leven V.ªs Ex.ªs en boa hora, pra Lisboa ó Sr. Conde de Romanones y-empánenno n-unha libra de masa... Por min empanen tamén ó Sr. Carracido. *** Zuloaga dixo da* **Naiciña** *d' Asorey qu' en escultura y-en pintura era* **a obra** *da Exposición de Madrid. Asorey non tivo qu' ir alá pra truntar: vive e traballa na terra, porque a sua forza é a da Terra. *** Valencións, defensores da vosa Fala: pra vós a nósa cordial solidaridade. *** Sr. Maeztu: o Nazonalismo non é de onte nin de mañán; non está sometido á* **moda**... *Pol-o demáis, xa sabemos qu' o Nazonalismo foi superado... pol-a Pedantería. ****

VICENTE RISCO

ALBORADA.

É unha nova empresa que dirixe en Pontevedra Xoán Vidal Martínes, un escritor novo do que xa temos falado co gallo do seu libro de versos *Mágoas*. Outros escritores e artistas novos, como Lois Amado Carballo e Manoel Méndes, traballan en *Alborada*. *Alborada* pubrica ó mes un folletiño de 16 páxinas. O pirmeiro, c' unha capa en linoleum de M. Méndes, traguía a soberbia *Saga do Cabaleiro do San Graal*, do Cabanillas, qu' outrora pubricara *A Nosa Terra*.

O segundo trai duas cousas d' Antón Lousada Diégues baixo outra capa en linoleum de Castelao,

O NOVO XUEZ

por Gonzalo López Abente.

O poeta de Muxía, que tan motivadas loubas mereceu ó gran crítico francés Philéas Lebesgue pol-a sua obra lírica, danos no carto volume

da bibrioteca ferrolán un simples cadro de costumes, unha noveliña, caxequ' un conto, sen trascendencia, de gusto un pouco pasado. É do mesmo gusto que *O Diputado por Veiramar* e qu' outra novela pubricada en *A Nosa Terra*, e como elas, está moi ben escrita. As impresións de noite da vida mariñeira están moi ben suxeridas, e o estilo é nobre com' o dos sonetos clásicos qu' agora fai o autore, algún dos que pubricouse n-iste boletín. Ainda ten imaxes novas, coma a da luz que cai dos faroles «coma un peneiro de loura fariña», que son diñas de nota. Mais ó López Abente hai que velo nos seus versos.

CAMIÑANTES.

É a leenda da nosa Raza, os fillos de Línn e de Gael, no seu eterno camiñar atrás do sol, en demanda do lonxe: «Pouco fixeron os homes cativos que quixeron poñer un lindeiro ó desexo. Eiquí y-alí, en toda a parte y-en ningures é inesquecibre a ferida que levan na y-alma os fillos de Gael»... Leenda que é a Estoria, porque toda a Estoria da y-alma celta, áchase resumida n-esta leenda, da qu' Antón Lousada foi o vidente, e quer ser pra nós o *mystagogo*. O neoceltismo que siñalamos máis enriba na literatura galega de hoxe—a *Saga* do Cabanillas, a tradución de Lovey Chisholm por M. F. Barreiro, os estudos arqueolóxicos e pre-estóricos de Florentino L. Cuevillas—achará na leenda do Losada unha contribución-guía. Endexamáis apelaremos d' abondo ás tradicións centraes da raza de Gael.

Amañecer, que sigue a *Camiñantes* no segundo volume d' *Alborada*, é un conto de fonda sensibilidade: a cidade deitando na aldea a noxenta podre cosmopolita dos *Palace Hotel* dos *Grandes Casinos* e das *saisons*, e a morte que interven pra ceibar unha alma pura da seducción da dourada lama da civilización.

INFANTA
por Manoel de Figueiredo.

Iste é outro cantar. Coa traxedia do Manoel de Figueiredo, tornamos á nosa tradición, ó noso mito: un poema étnico, unha nova versión do sentido espirtual das Descobertas...

Coñecíamos d' il a *Oração da Raça*, libriño signado pol-a Cruz e pol-as Quinas, ond' a y-Alma lusíada pedía a Deus perdón pol-os seus sonos perdidos nas rutas enganosas do Oriente...

No noso número derradeiro, falábamos de *A Horda* de João de Castro. Caxequ' á un tempo tivemos coñecimento d' istes dous escritores, que se nos revelaran respeitivamentes coa *Oração da Raça* e coa *Rainha Santa*, e collimoslle lei, e chegamos á ter por iles unha predileución da qu' iles son ben merecentes. Caxequ' á un tempo, tamén chegáronnos *A Horda* e *Infanta*. E xuntos quixéramos erguer os dous nomes ó posto que lles é debido nas Letras.

Infanta—traxedia simbólica d' un tono belamentes vago e un pouco maeterliniano—é, asegún o autor: «o triumpho eterno da Raça perante o Mundo, os Homems e o Destino». É unha nova afirmación da fe qu' a millor parte da mocedade portuguesa opón ó desvairar de tantos outros que se perden en pasaxeiras creacións d' unha arte sen ouxeto... Ainda esta fe aparece tentada pol-o incitamento d' aquel camiño de groria e cecais de morte... A quen seguir, ó sono da Infanta, ou ás voces do Agoiro?... Mais sempre nos ha salvar a fe na pervivencia da Raza.

O esprito criador d' istes libros nono é somentes na orde literaria; n-un pobo que non estea de todo entregado á morte e deixado da man de Deus, istes libros teñen unha aución mesiánica.

CUENTOS DE LA TIERRA
pol-a Condesa
de Pardo-Bazán.

A «Editorial Atlántida» de Madrid, que dirixe un galego de moito talento e de gran cultura, Leandro Pita Romero, pubricou esta obra póstuma da gran escritora. Coma non imos dicir agora o moito qu' hai que dicir, en ben y-en mal, da prestixosa galega—o xuicio das novas xeneracións da nosa Terra en col da sua obra e da sua posición, ainda non se ten pronunciado, mais non imos nós adiantalo n-unha nota bibriográfica—diremos somentes o que pensamos d' istes contos. Hai n-iles cousas boas: *La Corpana*, *Atavismos*, *Siglo XIII*, *La Deixada;* mais hai moitos dos que temos que dicir que non teñen chiste ningún... E que si a Condesa de Pardo-Bazán amaba á Terra galega, amabaa coma turista, e cecais tamén coma propietaria.

LA LUNA, EL ALMA
Y LA AMADA
por Xavier Bóveda.

Poemas d' amore... Agora xa non se fan cousas d' esas. *Clair de lune* ainda máis *arrièré* do que o simbolismo, do qu' ainda viven tantas cousas... Intresa ainda á xente o qu' un poeta non teña carta da sua noiva?... Xavier Bóveda pensa que si, e confíanos as suas coitas de namorado romántico, século XIX... Nós, coma coidamos qu' a beleza vai xunta ó intrés, seguimos preferindo as cousas barrocas do *Epistolario romántico y espiritual*, embora iste primeiro libro do autor non sexa tan clásicamente acabado com' o que motiva estas liñas. N-esto, o novo libro de Xavier Bóveda indica unha madureza da técnica e unha compenetración da forma coa emoción qu' espresa, que nós aplaudsamos. *La luna, el alma y la amada* leva unhos xúrdios graneres de M. C. Fernández Mazas.

A TRAVÉS DE GALICIA
por Daniel Martínez
Ferrando.

En troques, un pouco máis que coma turista, coma pelegrín apaixoado, inda que non de todo, fala iste valencián que tiña pra simpatizar conosco, o cobizar il tamén a liberdade da sua

terra... Daniel Martínez Ferrando, que viviu algún tempo en Galiza, percorreuna y-estudouna, e dos seus viaxes iba facendo crónecas que pubricaba nos xornaes galegos. Iste libro é unha recolleita d' esas crónicas e impresións de viaxe.

Ten un estilo craro e sinxelo, non pon máis verbas qu' as precisas, e as suas oservaciós son xustas: «*Vigo... parece como una ciudad que no está segura de donde se halla*»... «*Hemos llegado a Redondela, y se paró el tren, pero se ha parado como para no volver andar más*»... «*En Orense... los edificios no tienen las pretensiones que en otras ciudades; quizá por esto resultan mejor*»... Mais con todo, non deixa d' estar Galiza vista demasiado cos ollos, nin d' estar o libro ainda moi apegado ó aneudótico.

BODAS DE VINHO
por Antonio de Cértima.

Sírvanos de disculpa co noso amigo e colaborador o ilustre poeta Antonio de Cértima, que nós, homes d' ínfima latinidade, non queremos nada co clasicismo, nada coa tradición grecolatina que desbotamos de corazón, e coma vimos dend' a escola ouvindo falar ate a fartanza de Xúpiter, de Baco, d' Apolo, das Musas e demáis tropa olímpica, non queremos volver oila nomear máis. Nin podemos perdoar ó Teixeira de Pascoaes o dedicar á ises monicacos un canto no *Marinos*, nin ó propio Camões que os fixera intervir na epopeia lusiada. Non; os versos ond' ainda se repiten ises nomes, dannos a impresión d' eixempros d' un tratado de retórica e poética. Vaia o noso amigo celebrar as suas bodas de viño baixo d' outros soles menos deslustrados qu' os dos manidos olimpos clásicos, e nós acolleremos os seus poemas co aprauso que merecen.

DIAS DE FESTA
por Ana de Castro Osorio.

É un belo libro d' evocaciós das festas populares e familiares: *As xaneiras, o Entroido, Semana Santa, Pascoa Frorida, as Ladaiñas; o dia dos mortos, o Nadal*, belas festas que son a un tempo festa na rúa e festa no fogar, nas que todos, ó tomaren parte n-elas fan a sua comunión co curazón do pobo, coa tradición, coas sagradas lembranzas da raza... El é iste o punto de vista d' Ana de Castro Osorio n-iste libro?... Non de todo: a sua concencia áchase un pouco lonxe da verdadeira concencia popular, da que, se cadra, atópase arredada pol-a sua profesión. En todo caso, sempre iste libro nos ha facer sentir, ainda ó xeito noso, o encanto dos *Dias de Festa*. Porque senon sentido con sinxeleza, con sinxeleza están escritos... Porque a sinxeleza do esprito ledo e creente—creente ainda con algo de paganía—ha ser sempre avalada, «terrivelmente avalada», pol-a cencia e pol-o enseño?

LEOMIL
por Antonio de Séves.

Antonio de Séves escribe en col da sua Terra, pon «a minha Terra» así, c' un T grande, e titula o seu libro co nome d' ela: *Leomil*. Nós atopamos isto trascendental, e seica o autor tamén, cando na prólogo dí: «conheci o Hipólito Raposo, e... contei-lhe largamente os meus intuitos e o que me parecía necesario pra se criar uma Literatura Portuguesa, forte e cheia de beleza». Elo, aparte do grande méreto que ten, dónalle ó libro d' Antonio de Séves unha importancia, pra nós, capital e d' unha grande eixempraridade pra certos escritores galegos que quixeran arredárense da aldea e da vida rural pr' escribiren as suas cousas. Pol-a contra, *Leomil* é un libro ruralista—no bo senso da verba—pol-o menos, literariamentes. Componse de cousas soltas: *O carreiro, P' las Maias, A Velha Maria, Ao deitar das Aguas, O Pastor, No día de S. Silvestre* e *Coisas Ruins*, a pirmeira, por eixempro, anaco d' unha novela inacabada. Estan feitas na lingoa do pobo, e son maxistraes esceas da vida rural, cheias do subrime alento da Terra que n-esa vida alenta e vive.

REVISTAS

Temos recibido as de sempre e algunhas novas.

Das de sempre, notamos:

A NOSA TERRA
número do Día de Galiza.

Ben comprido. Volven aparecer Francisca Herrera Garrido, Eladio Rodríguez González, Antón Valcárcel, Euxenio Carré Aldao, Manoel Banet Fontenla, Antón Lousada Diégues. Tres colaboradores novos: Anxel del Castillo, Xosé García Acuña e Xavier Bóveda.

HERMES
Julio 1922.

Cousas de Madariaga, Fr. Andrés de Ocasin Lauregui, Aregitar Joseba, Leoncio de Urabayen, Arthur Symons, Maeztu, Adela Sota.

Das novas:

CONTEMPORÁNEA
números 1 e 2, Lisboa.

Revista de modernidade, da que temos mentes de falarmos estensamente, porque o merece. Dinos de nota os deseños d' Almada e a sua *Histoire du Portugal por coeur.*

MANOMÉTRE
Lyon, Francia.

Dí: «*Enregistre des idéas*». «*Indique la pression sur tous les meridieus...*» Pol-o d' agora, non anuncia unha gran presión mental. Trai unha cousa d' intrés en col da Arte Azteca... Coidamos que, en col da Arte Nova, compre dicir: «*assez de la physique! assez du laboratoire!*

AVISO OS LEUTORES

PRECIO DE SUSCRICIÓN

O precio da suscrición *do NÓS, incruido o franqueo, é de seis pesetas os doce números na península e de quince pesetas no estranxeiro, ou o equivalente en calquer outra moneda.*

O importe da suscrición *remitírase ó siñore administrador por xiro postal, cheque letra de cambio ou numerario.*

As páxinas d' anuncios *do NÓS somentes se ceden ós industriales e comerciantes cuyos métodos comerciales creemos dinos e honrados; e por esto* as nosas ofertas d'anuncio son todas sin compromiso. *Si algún leutor atopa falsedás ou métodos impropios do comercio, n-algunha das casas anunciadas nas nosas páxinas, estimarémoslle moito nos chame a atención, porque non toleramos que s' anuncie ninguna casa que non sexa seria.*

TARIFA D' ANUNCIOS

Insercións soltas d' anuncios: *Unha páxina, 60 pesetas; media, 40; tercio, 25; cuarto, 15; octavo, 8, e medio octavo, 5.*

Estas insercións no texto e na última prana da cuberta teñen un aumento no precio do 100 %.

Cando se traten de seis a doce insercións farase unha rebaixa do 10 %; e cando se traten de doce insercións en adiante a rebaixa subirá ó 15 %.

Pubricidade: *Avisos oficiales, 2 pesetas linea. Informacións gráficas, 400 pesetas páxina e 250 pesetas media páxina. As fotografías e clichés servin de conta dos clientes.*

Anuncios breves: *Na Guía da Banca, Bolsa, Industria e Comercio, comprendida a suscrición por doce núms., 48 pts. na península e 60 fora.*

Na Guía Profesional, comprendida a suscrición á revista por doce números, 36 pesetas na península e 48 fora.

ABONAMENTO

SR. ADEMINISTRADOR DO NÓS

ORENSE

Muí señor meu: Complázome en remitirlle ..... *por* ..... *importe da miña suscrición a doce números do boletín.*

A miña direución postal é:

.....

.....

.....

(*Provincia de* .....)

De V. atto. s. s. q. e. s. m.,

.....

OURENSE: IMPRENTA E PAPELERÍA DE «LA REGIÓN»

AGUAS MINERO-MEDICINALES
BICARBONATADO-SÓDICAS
MONDARIZ

SERANTES E COMPAÑÍA

FARIÑAS E COLONIÁS

Ponte Mayor y-Ourense

¿QUEREDES VESTIR BARATO E CON ELEGANCIA?

Pois, encargade a feitura dos traxes na xastrería de **José María Rodríguez**

Pereira, 2 - OURENSE

Manuel L. Enríquez — **Médico-Oculista**

asisten, pago pol-o Goberno español, ás cínicas das Universidás de Zurich (Suiza) e Würzburgo (Alemaña)

Consulta diaria no Hotel Miño :-: Ourense

GRAN CAFÉ "LA UNION,,

O MILLOR SITUADO E DE MAIS CONFORT

BILLARES - VARIETÉS - SEXTETO

Nóvos propietarios: MANUEL VAZQUEZ :-: EULOGIO ALBERTE

PEREIRA, 13 TELÉFONO NÚM. 61

SANATORIO QUIRURXICO D' OURENSE

DIRIXIDO POR

DON MANUEL POL PIÑEIRO

CO' A COPERANZA DOS DOUTORES

D. Francisco José Rionegro :-: D. Manuel Bouzo Fernández

Iste estabrecemento está situado na carretera da Lonia, e conta con un compreto gabinete de RAYOS X.

MERQUE VOSTEDE:

NÉVEDA POR FRANCISCA HERRERA GARRIDO

ADORAÇAO POR LEONARDO COIMBRA

VENTO MAREIRO POR RAMON CABANILLAS

ABRENTE POR VICTORIANO TAIBO

DOUTRINA NAZONALISTA POR RAMON VILAR PONTE

MARANOS POR TEIXEIRA DE PASCOAES

"A NOSA TERRA,,

BOLETIN DECENAL

Idearium das IRMANDADES DA FALA en Galicia e nas colonias galegas d' América e Portugal

PRECIOS DE SUSCRICIÓN . . . | Na Cruña ó mes. . . . . 40 céntemos
Coste d' un número . . . . . 15 »
Fora, trimestre. . . . . 1'50 pesetas
América, id. . . . . 2'00 »

REDAUCIÓN Y-ADEMINISTRACIÓN: PLAZA DE MARÍA PITA, 17, BAIXO. — A CRUÑA

CELTIGA

NOVELA MENSUAL ILUSTRADA

Números pubricados:

SAUDADE ◆ OS CATRO CISNES BRANCOS

Proisimo a se publicare:

ALMAS MORTAS

De venta en todal-as librerías ó prezo de 0'30 ptas.

F. Román e Saco

DROGUERÍA

E FARMACIA

Pereira, 19 Teléfono, 28

OURENSE

SOBRINOS DE JOSÉ PASTOR

BANQUEIROS

A CORUÑA - VIGO - LUGO - OURENSE

REALIZAN TODA CRAS D'OPERACIOS DE BANCA E CAMBIO

Os VINOS do Ribeiro

ARNOYA FINO

Siñifican o máisimun da "delicadeza„

BODEGAS da Viuda e Fillos de Xoán Fuentes.-OURENSE